Борба

Анита Йотова

Съдържание

ПРЕДГОВОР……..3

Първа глава
КАК ЗАПОЧНА ВСИЧКО……...5

Втора глава
ЩАСТЛИВИ ДНИ ……6

Трета глава
СВЕТЪТ РУХВА……8

Четвърта глава
В СИРОПИТАЛИЩЕТО…….9

Пета глава
ЛЮБОВ ОТ ПРЪВ ПОГЛЕД ……11

Шеста глава
СВАТБАТА……...12

Седма глава
СЪВМЕСТЕН ЖИВОТ……..14

Осма глава
ПРОВИДЕНИЕТО……..16

Девета глава
НОВОТО НАЧАЛО……18

Десета глава
ДНЕС…….19

ЗАКЛЮЧЕНИЕ……...20

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1(ЩАСТЛИВИ ДНИ)……21

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2 (СВЕТЪТ РУХВА)……..22

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3 (В СИРОПИТАЛИЩЕТО)……...23

ПРИЛОЖЕНИЕ № 4 (СВАТБАТА) …..……25

ПРИЛОЖЕНИЕ № 5 (СЪВМЕСТЕН ЖИВОТ) ..…….27

ПРИЛОЖЕНИЕ № 6 (НОВОТО НАЧАЛО) ..……..29

ПРИЛОЖЕНИЕ № 7 (ДНЕС)……..30

Предговор

Учебниците разказват за хора направили значими неща за историята и човешкото развитие, но не се споменава нищо в тях за „обикновените“ хора. За тези, които през живота си са преминали през не по-малко трудности и премеждия от тези, влезли в историята. Повечето от нас няма да бъдат изучавани в часовете по история един ден, но нашият живот и историята ни също са значими. Значими са за хората около нас – за близките, за приятелите, за семейството ни.

Времето, в което живеем определя начина, по който мислим, ценностите и желанията ни и въпреки че може да не е забележимо ние също му влияем. Моята баба Станка Георгиева Йончева е родена през 1958 г. Животът ѝ преминава през две епохи. Едната епоха, епохата на социализма, като повечето неща си има своите положителни и отрицателни черти . Едни си спомнят с носталгия за нея, други се радват, че вече е само минало. Спомнящите си с добро за нея биха изтъкнали развиващата се икономика тогава, редът и правилата. Но спомените на хората са нещо измамно. Те се променят с времето и са субективни. Съзнанието ни има свойството да смекчава или напълно да забравя някои от най-болезнените ни спомени, за да предпази психологичното ни здраве. Съответно така представата ни за миналото се променя. Освен това когато сме млади и изпълнени с енергия, приемаме по-леко трудностите. Следователно не можем напълно да се доверим на разказите на старите хора за времената, когато са били млади. По време на социализма е установено тоталитарно управление, има пълна национализация на частната собственост, въведена е петгодишната планова икономика, премахната е свободата на словото, създават се трудововъзпитателните лагери и тайна служба на име Държавна сигурност (ДС), която има за цел да открива и пази властта от противници. Строят се нови предприятия и заводи. Създадени са „Чавдарските чети“, Димитровската пионерска организация „Септемврийче“ и „Съюз на работническата

социалдемократическа младеж“, с цел децата още от ранна възраст да се възпитат в духа на социализма и сляпо и безропотно да следват идеите му.

Въпреки държавният икономически подем, състоянието на българското население не е много добро. Поради въведената петгодишна планова икономика тогава има краен недостиг на продукти от всякакво естество. Например на човек се е полагало строго определено количество от даден хранителен продукт и той дори и да има нужда от повече, не може да си купи. И заради това в магазините винаги е имало опашки. Даже е имало хора, които не са успявали да достигнат до това да си купят неща от първа необходимост като хляб, мляко, олио, брашно. А стоки като електроуреди са се продавали на много малко места, където също са били в ограничени количества. Така, за да си купиш радио например, трябва да се запишеш в списък и след това да чакаш, понякога и с месеци, да дойде твоят ред. От политическа гледна точка в държавата всеки, сметнат за противник на властта от Държавна сигурност, е изпращан в трудововъзпитателните лагери, където бива наказван с тежък безплатен физически труд, дори с мъчения или смърт. Хора са изпращани там и за най-малките прояви на несъгласие с управлението. Броят на безследно изчезналите нараства и обществото започва да живее в страх. Като най-строгите и жестоки мерки се наблюдават най-силно в първите години от управлението. Точно в тези първи години е детството на баба ми. Въпреки всички отрицателни черти на времето, детските ѝ години са запомнени от нея като щастливи. Със сигурност обаче погледът ѝ над обстоятелствата, когато нараства се променя. Когато вече е принудена сама да се грижи за себе си.

Втората епоха, през която преминава, настъпила след 1989 г. и падането на тоталитарния режим, е епоха на несигурност и нестабилност. Държавната собственост отново става частна, много от предприятията фалират и много от хората остават без работа. Пропагандата повтаряна на обществото от години вече я няма. Налага се хората да се адаптират към промените, за да оцелеят. Да привикнат към новата си свобода и да се научат да я използват. Ако преди 1989 г. не се е налагало да мислиш за съдбата си, защото тя вече е предначертана от държавата, то след 1989 г. имаш свободата сам да избираш, но да избираш изисква усилия.

Историите на „обикновените“ хора разказват точно тези подробности за времето, в което са живели, които не можем да разберем само от изброяването на събития и години. Затова може и историята на баба да не

влезе в учебниците, но аз ще се погрижа тя да е на рафта на наследниците ѝ.

Как започна всичко

Историята ни започва в село Бели извор в новосъздалото се семейство на Георги Николов Йончев и Пенка Младенова Йончева. Във време на криза причинена от Втората световна война, семейството и родните нито имат средствата да отпразнуват съюза им, както следва обичаят, със сватба, нито имат желание за празненства след жертвите, които са понесли във войната. Георги и Пенка са обикновени хора не много заможни, но трудолюбиви. Оженили се не по решение на родителите им, а по свое, защото между тях пламнала любов. Първоначално се изхранвали от своето собствено производство на плодове, зеленчуци и животни.

Още съвсем млади през 1948 г., когато са на 21 години, те стават родители. За радост на рода, детето им е момче. Те решават да го кръстят Ангел. След само 3 години отново стават родители, този път на момиче, което кръщават на неговата кръстница Босилка. Младото семейство, вече с 2 деца, усилено работи, за да осигури прехраната си. Недоброто състояние на страната ни, довежда Георги и Пенка до решението им да нямат повече деца, за да могат да се справят с отглеждането на Ангел и Босилка. Една наистина трудна задача. Разрушенията и загубите по време на Втората световна война са оставили своя траен отпечатък и в тези тежки времена, когато съдбата на България не е ясна и се водят усилени борби за разрешаването ѝ, нищо не е сигурно. Буйният характер, който Босилка проявява още от съвсем ранна възраст, допълнително усложнява задачата на младите родители. Неочаквано обаче през 1958 г. се ражда героят на нашата история, третото и последно дете в семейството – Станка, която също е кръстена на кръстника си – Станчо. Въпреки че появата ѝ определено го изненадва, цялото семейство искрено се радва на новия си член.

Щастливи дни

Въпроси като световната криза касаят възрастните и едно малко дете, което няма и най-малка представа от икономика и политика, съответно не се интересува от тях. Единственото, което го засяга се отнася до това дали е гладно, жадно, дали има покрив над главата си и дали е обичано. И когато тези неща са задоволени, то е напълно щастливо. Точно такова е и детството на Станка. Баща ѝ тъкмо е започнал работа като мелничар в новооткрития циментов завод в Бели извор, който се развива с много бързи темпове и даже и хора от съседни села също работят в него. Работниците са толкова много, че опашката от автобуси между работническите смени е дълга почти километър. Майка ѝ пък работи в Трудовото кооперативно земеделско стопанство (ТКЗС) и така двамата родители успяват да осигуряват най-необходимото на семейството си. Въпреки че Станка е много по-малка от брат си и сестра си, тя редом с тях помага и вкъщи ,и в обработването на земята, която имат. Още от малка е научена да копае с мотика, да помага в подрязването на лозето им и други такива дейности, защото всеки чифт ръце е нужен. По магазините има сериозен недостиг на стоки, така че почти всичко, което се консумира като храна, трябва да си го произведеш собственоръчно и съответно няма друг вариант освен всички членове на семейството да работят. Но на Станка никога не ѝ е представлявало проблем да помага, защото е трудолюбива и осъзнава положението на семейството си. Дори е изпълнявала и някои от задълженията на сестра си. Така веднъж отнася наказание заедно с нея, защото Босилка е получила заръка да отиде да вземе олио, но тя решава да изпрати Станка, като я предупреждава много да внимава да не счупи стъклените бутилки, в които се намира олиото. За нещастие обаче Станка се спъва по пътя към къщи и чупи стъклените бутилки. Майка им се прибира, наказва Босилка, а пък тя на свой ред наказва Станка, защото смята, че тя е виновна за нейното наказание. Когато не помага вкъщи, Станка играе с братовчедите си и други деца от селото. Играчките, с които са си играели, са си ги правели сами от стари парцали или понякога от солено тесто, което се изпича. Лятото ходят на реката, за да се разхладят или пък скачат на въже на сянка и играят на дама, а най-забавната част идва, когато започне да се смрачава. Тогава започва играта на криеница или както те го наричат „жуменка“.

Транспортът до друго село или град по това време не е особено лесен, а и хората нямат средствата постоянно да пътуват, за да се виждат с родните си, които са заминали да живеят другаде. Точно затова много са се посещавали съборите на селата. Така хората са си създали един начин да се виждат с родните си, но той да не е без повод. А за децата пък тези събори са голямо забавление и ги чакат с нетърпение. Семейството на

Станка, например, има роднини в Зверино и те никога не са пропускали да отидат на събора им, защото това би било и обида към тях. И Станка като всички деца много се е вълнувала, защото на събора има музика, танци, сладкиши и освен това ще си поиграе и с братовчедите си, ще се види с лелите и чичовците си. Пътуването също е било много интересно за малчуганите, защото през другото време от годината никъде не ходят и за тях това си е цяло приключение.

Когато Станка малко пораства, е вече време да започне своето образование. Тя постъпва в основното училище „Кирил и Методий“ в Бели извор и като всяко дете на нейната възраст става чавдарче. Всяко чавдарче си има задължения. Въпреки че чавдарчетата са малки, те също имат поръчения за ваканциите. Лятната ваканция, например, всяко едно чавдарче трябва да набере определено количество билки в килограми като лайка, мента, глухарче и съответно децата, които имат по-високи оценки, за награда имат по-малко количество за събиране от тези, които не се стараят в училище и нямат високи оценки. В клас се рецитират стихотворения в духа на патриотизма всеки ден и всяко едно чавдарче трябва да ги знае наизуст. В първи клас децата пишат с писалка и мастилница и не просто се учат как да пишат, а имат и часове по краснопис. Дисциплината по време на час е от жизнена важност и нарушителите ѝ се наказват. Най-често за това се използва показалката на учителя. Тя е дълга и с нея учителят може да достигне учениците от мястото си и да ги удря, когато говорят помежду си, без позволение. Пък когато някой закъснее за час, учителят го удря през пръстите на ръцете. Един от учителите на Станка е отивал и по-далеч във възпитателската си задача. Освен удари с пръчка е използвал и ритници и обиди, когато ученикът не е научил. Когато се е случело ученик да отсъства без да предупреди, учителят лично е отивал в дома му, за да разбере причината за отсъствието. Ако пък някой от класа има рожден ден обикновено носи бонбони „лукчета“ за почерпка, защото по магазините не се продават много шоколадови бонбони, а там, където се продават са много скъпи.

По това време брат ѝ Ангел, вече завършил, започва да работи професията, за която е учил и която много му се отдава – строител. Сред селото и околностите бързо започва да му се носи слава на добър майстор. За разлика от него Босилка винаги е била бунтарката в семейството и един ден тя просто решава, че ще замине за София със своя любим без разрешение от родителите си. Тя изоставя своето образование. А после и променя името си нелегално на Василка. Точно заради това родителите им започват много да държат Станка да се старае в училище и желанието им е тя при всички случаи да завърши средно образование. По-късно това тяхно желание ще определи и посоката на живота на Станка.

На 1 май 1966 г. се случва най-пагубното наводнение в България. Заливането на Згориград и Враца от Мини „Плакалница“. Телеграфните

линии за обявяване на изчезнали хора са претоварени, а впоследствие се установява смъртта на над 500 души. Разрушенията от наводнението се носят по реката с дни. Даже в Бели извор Станка е наблюдавала как реката постепенно става кафява, а после започват да се появяват и клони, скални късове, мъртви домашни животни, дори и хора.

Светът рухва

Българската комунистическа партия (БКП), начело с Тодор Живков, усилено работи за развитието на икономиката, строи нови предприятия, стимулира вътрешното производство, но за съжаление управлението не отдава никакво внимание на това тези предприятия как влияят на околната среда и на здравето на населението. Точно такъв пример е заводът, в който работи бащата на Станка. От него се разнася прах ежедневно в такива количества, че покривите на къщите имат бяла покривка сякаш е валял сняг. Пък в самия завод е още по-лошо. В двора му има постоянна 10-сантиметрова бяла покривка от пепел, а на работното място на мелничарите тя се носи като мъгла. Поради това замърсяване на въздуха, а в последствие и на водата, в региона се наблюдава масово заболяване на хората от бъбречна недостатъчност. Така този завод става причината за най-голямата трагедия в живота на Станка.

Майка ѝ като много други хора също се разболява. Тя от доста време проявява симптоми, но ги пренебрегва и ги отдава на резултат от преумора, затова, когато решава да отиде на лекар и се установява наличието на този проблем, то той е в много напреднал стадий и не остава друго лечение освен започването на хемодиализа. Само че организирането на такъв тип лечение е бавен процес, а и не помага и фактът, че здравеопазването в страната не е много развито. Обаче в случая това забавяне е пагубно и води до смъртта на Пенка на 11 май 1971 г. Станка по-това време е на безплатен лагер-екскурзия, осигурен ѝ от държавата, заедно с други такива деца, чиито родители са заболели от бъбречна недостатъчност. Този лагер-екскурзия всъщност е опит на държавата да компенсира тези семейства, но ако беше се погрижила за здравето на народа си по-рано, нямаше да има нужда от компенсации, които в никакъв случай не могат да заменят член на семейството. Там тя разбира за случилото се с майка ѝ. Когато се прибира вкъщи, намира брат си и сестра си в траур, а баща си в депресия. Ангел, Василка и Станка губят майка си, но Георги губи спътницата в живота си, опората си. Досега Пенка е отговаряла главно за отглеждането на децата и Георги просто не знае как да се справи с тази задача. Василка и Ангел са вече пораснали, имат свои

семейства и съответно не се нуждаят от грижа. Но тяхната малка сестричка е само седми клас. Георги изпада в дилема какво да прави със Станка. Той е незапознат с отглеждането на деца, а още по-трудното е, че Станка е момиче. Така и не успява да намери начин едновременно да работи и да отделя време за дъщеря си. Съвкупността от тъгата от загубата на съпругата си, отговорността сам да отгледа Станка, тежката работа и най-вече замърсяването от завода, водят до неговото заболяване през 1972 г. от същата болест – бъбречна недостатъчност. Този път не се бавят, а направо го завеждат в София, където той постъпва в болница. През месеците, които прекарва там, Станка и Ангел ходят много често да го посещават в болницата. Носят му дрехи и други необходими му неща. Ангел, който, когато е бил в казармата за военна подготовка, е бил разпределен в София, познава града и по време на посещенията им развежда Станка, за да види забележителностите, а и за да я разсее от нерадостните мисли за състоянието на баща им, което, за съжаление, няма изгледи да се подобри.

Един ден, когато Станка се прибира вкъщи, е посрещната от брат си, който ѝ казва, че баща им е починал в болницата на 8 юли. Това е втората най-голяма трагедия в живота ѝ, случила се само няколко месеца след първата. Станка остава сирак.

В сиропиталището

След като губи и двамата си родители, Станка е поставена пред избор. Може да остане при брат си и жена му или да послуша съвета на братовчед си – Георги Илиев Йончев и да отиде в сиропиталището в Роман. Ангел и жена му – Маргарита имат невръстно дете и са в очакване скоро да се роди и второ, съответно не могат да полагат много грижи за Станка. Сестра ѝ пък, след като се е омъжила за Георги Стоянов Петров, се мести във Враца и също има две малки деца, за които да се грижи. Станка решава, че не иска да е в тежест нито на брат си, нито на сестра си, а пък и още по-малко има възможност да отиде при други свои роднини и ще послуша братовчед си да постъпи в Дома за деца и юноши „Никола Йонков Вапцаров“ в Роман. Впоследствие се записва и в местното училище СОУ „Васил Левски“. В дома за деца се запознава с Албена, която е там от първи клас, защото е загубила баща си и майка ѝ не е имала възможност да полага грижи за нея. Те си допадат една на друга мигновено и стават много близки приятелки, почти като сестри. Те са неразделни, ходят навсякъде заедно, в един и същи клас са, в една и съща стая и си помагат във всичко.

В дома Станка освен нови приятели получава и ново семейство. Всеки там е загубил или единия си родител или и двамата и съответно присъства едно взаимно разбиране на болката на другия и оттам възниква

и сплотеност. Всички ходят заедно до училище след това се изчакват, за да се приберат заедно. Отделно от това възпитателите в дома се грижат за тях много добре, никога не са гладни, обличани са с чисти и здрави дрехи, на по-малките дечица се помага с дейности като къпане и обличане. Даже, заради добрите условия на живот, в сиропиталището са изпращани и деца, чиито родители не са починали, но са в моментна невъзможност да осигуряват необходимото на децата си.

В края на осми клас обаче изниква следващия проблем пред Станка. Сиропиталището поема грижи само за деца до осми клас, което значи, че тя няма да може да продължи образованието си и да изпълни желанието на родителите си. За нейно щастие, пък и на още четири деца – три момичета и едно момче, от сиропиталището решават да оставят в дома децата с най-висок успех, за да могат да завършат средното си образование. И така тя остава. В училище Станка вече е комсомолка и като такава има повече задължения. Едно от тях е есента всички да ходят на бригади да берат ябълки в овощната градина в Роман. Те приемат много насериозно задълженията си, но нормално за ученици е имало и случаи, когато са обръщали работата си на игра. Един решава да уцели другия с ябълка и така започват бой с ябълки. От училище ходят и на екскурзии до близките градове.

Освен това са се организирали и военни лагери, на които ходят и момчета и момичета. Лагерите са организирани поради сложната политическа обстановка и Студената война. На тях учениците се научават на основни неща, свързани с войната и военната обстановка. Например как се сглобява и разглобява автомат, как се работи с автомат, как се оказва първа помощ. По време на тези лагери се запалва интереса на Станка към медицината и в нея се заражда желанието да стане медицинска сестра.

Постепенно идва единадесети клас, а с него и часът на дипломирането. Във въздуха се носи тръпката на неизвестността. Накъде ще поеме всеки един от тези петима ученици, извоювали си мястото сред завършващите с дни наред усилен труд. Иванка, Пешка, Петко, Албена и Станка решават да си подарят един на друг нещо, което да им напомня за ученическите години. Избират за този спомен да са пет ризи, на които всеки един от тях изписва пожеланието си към този, на когото ще е ризата, и в деня на дипломирането ще си ги раздадат. Минава дипломирането, което тогава е било на 24 май 1976 г., раздават си ризите и през смях и сълзи си дават обещание да не се забравят и да поддържат връзка един с друг. След това с диплома в ръка поемат в различни посоки.

Любов от пръв поглед

След завършването Станка получава предложение от Дома за деца и юноши „Никола Йонков Вапцаров“ в Роман да започне да учи за учител и след това да постъпи на работа в дома, но тя отказва, защото нейното желание е да стане медицинска сестра, а и вече си е подала документите във филиала на „Медицински университет“ София в град Враца. Сега само чака с нетърпение да излезе класирането и да разбере дали е приета. Докато чака, се прибира в родната си къща в Бели извор, където живее и брат ѝ със своята жена и двете си деца. Докато е в Бели извор, се среща с много стари приятели, заедно си припомнят забавни моменти и се уговарят за бъдещи такива.

Един ден приятелката ѝ Николинка ѝ прави предложение да дойде с нея на гости при братовчедка, която живее в квартал Кулата край Враца, за да си направят малка екскурзия. Тя се съгласява, защото това ще я разсее поне малко от очакването да излезе приемното класиране. Когато пристигат там на 4 юни, тя се запознава с братовчедката на Николинка – Тотка и остава с добро впечатление за нея. Тя е разговорлива, общителна, мила и я посреща много гостоприемно. Оказало се е, че в същия ден познат на Тотка организира празненство по случай двадесет и втория си рожден ден и е поканил Тотка на него. Тя обаче не иска да оставя гостите си сами и ги кани да дойдат на рождения ден с нея. Освен това тайничко Николинка и Тотка искат нарочно да запознаят рожденика със Станка, защото мислят, че двамата много ще се харесат. Николинка и Станка се съгласяват да дойдат на празненството и вечерта отиват в неговата къща. Там тя се запознава с Михаил. Той е малко по-висок от нея, с руса коса и сини очи. Още от първото им запознанство, Станка е запленена от него. А и изглежда и той от нея. Говорят си цяла вечер по всевъзможни теми, напълно забравили за останалите гости на празненството. Той ѝ разказва за работата си като електротехник, а тя на него за желанието си да стане медицинска сестра. Вечерта се изминава неусетно и става време гостите да си тръгват, а с тях и Станка. Михаил много иска да се срещнат отново, затова, когато изпраща нея и приятелките ѝ, предлага утре да се срещнат отново и да отидат заедно на кино. Тя, разбира се, се съгласява. На следващия ден отиват на кино и накрая на вечерта той отново предлага да се срещнат на следващия ден, този път, за да я разведе из града, а тя отново се съгласява. Така ден след ден излизат заедно и неусетно (както и се надяват да стане Тотка и Николинка) между тях пламва любов. За съжаление настъпва времето, в което Станка трябва да се прибере в Бели извор. Но не минава много дълго време, преди да се срещнат отново. И все пак това време е достатъчно, за да вземе Михаил решението, че не може да живее без всеки ден да вижда Станка. Затова преди следващата им среща,

той ѝ пише писмо, в което ѝ предлага да заживеят заедно. Тя веднага щом го прочита, изпълнена с любов и въодушевление си, събира багажа и хваща първия влак до там.

Обаче няколко дни след заминаването и преместването ѝ при Михаил, сестрата на Станка – Василка, разбира за случилото се и на мига решава, че трябва да отиде да изведе Станка от къщата на Михаил, защото според нея сестра ѝ прави огромна грешка. Когато отива в дома им се разразява страшна кавга. Станка отказва да си тръгне, защото обича Михаил и вече категорично е решила, че иска да бъде с него и да имат свое собствено семейство. Но Василка не приема, че това решение е изцяло на Станка. Тя вярва, че семейството на Михаил я манипулира и я принуждава да остане против волята ѝ. След дълга свада, изпълнена с викове и крясъци, Василка, виждайки, че не може да убеди Станка да си тръгне, оставена без друг избор, си отива.

Сватбата

Скоро обидата от караницата избледнява и двамата влюбени започват да правят планове за сватба. При условие че и двамата са толкова млади, те нямат средствата да я организират сами и им трябва помощ от семействата им. Обаче семейството и на единия, и на другия в момента няма възможност да им помогне. Единственото решение е дядото на Михаил – Христо, да продаде козите, овцете и кравите, които отглежда. Но те още са малки за продан и затова трябва да се изчака до есента, когато те вече ще са пораснали. На Михаил есента му се струва твърде далече, защото след спора с Василка той се е страхува Станка да не реши, че сестра ѝ е права, и да го напусне. За негово съжаление няма друг избор освен да чака. Баща му Иван донякъде измисля решение за тревогите на сина си, които впоследствие стават и негови. Правят така, че вместо Станка да започне работа на непознато за тях място, тя да помага на Иван в работата му и така да могат да я наблюдават. Той също е електротехник като сина си и работата на Станка ще е лесна, като просто трябва да му подава инструменти. А пък желанието ѝ да стане медицинска сестра е напълно забравено.

Ден след ден се изминало лятото и дошла есента. Животните пораснали и ги продали. Вече можели да изберат датата на сватбата. Не се бавят много и посочват най-близката възможна дата, 7 ноември 1976 г. Михаил и Станка много се чудят кого да изберат за свой кум, затова бащата на Михаил им предлага своя познат – Илия Атанасов, който по това време е директор на театъра, защото би могъл да помага на новото семейство занапред. Илия се съгласява и така той и жена му им стават

кумове. Започват да изпращат покани, поръчват на шивач да ушие костюма и роклята им за сватбата. Събират се дървени дъски и столове от съседите, за да се построи шатра в двора, където ще се отпразнува брачния им съюз. Най-трудното за откриване, от материалите за шатрата, е брезентът, с който тя се покрива. В цялата къща царят приготовления и се носи еуфория. За жалост изглежда, че Василка няма да дойде на празненството, защото тя е единствената, която не е отговорила на поканата. Фактът, че сестра ѝ няма да присъства донякъде помрачава радостта на Станка. Явно семейството на Михаил може да е забравило за спора помежду им, но Василка още не е.

Най-накрая идва заветният ден. Вечерта преди това обаче се случва нещо много странно. В съня си Станка вижда родителите си, застанали един до друг, които ѝ махат, след това изчезват и се появява стаята, в която тя спи. В ъгъла на стаята тя вижда сянка. Тази сянка я плаши и затова ѝ казва да се махне. Сянката излиза през терасата и изчезва. След това Станка се събужда и разбира, че е било просто сън. Но дали? На сутринта в деня на сватбата млекарят стреснат идва да им съобщи, че рано още преди да се съмне, докато транспортирал млякото, пред камиона му изскочила жена, излизаща от тяхната къща, облечена в бяло като булка. Той рязко спрял и жената се изпарила в бял облак. При този разказ всички останали за секунди вцепенени, но после ступорът отминал и те оправдали разказа на млекаря с това, че бил преуморен и му се привидяло. Но дали булката беглец не е знак за нещо от съдбата? За неправилно решение може би? Така или иначе никой не обърнал внимание на това и просто продължили с приготовленията. По обичай окачват младоженците с пари, а на кръстниците и на най-приближените на младоженците се дарува малко одеяло, което има връзки в краищата си и се носи като наметало. На него са пришити най-различни неща – ръчно извезано каре, ризи, блузи, кърпи, бельо, плетени чорапи. И по време на сватбата е задължително то да се носи постоянно, иначе се приема като обида. Обичайно за ноември, през целия ден вали много и навсякъде става кално. Долната половина на роклята на Станка се намокря и почернява от калта. Тогава повечето хора са много суеверни и вярват в най-различни поверия. Едно от тях е, че ако когато си бил малък си облизвал тенджерите, след като сте правили у дома крем или нещо друго, то като пораснеш ще вали на сватбата ти. Затова по-старите от гостите през целия ден повтарят на Станка, че щом вали толкова, значи много тенджери е облизвала като малка.

Съвместен живот

Не след дълго Станка забременява и започва работа в „МЕДИКО“, предприятие за медицинска апаратура, но не остава дълго на работа, защото на 2 септември 1977 г. се ражда първото им дете и тя излиза по майчинство. Кръщават детето Иван Михайлов Христов. Първото му име било на дядо му, а фамилията му идва от името на прадядо му.

По това време в държавата религията е недолюбвана от комунистическата власт. Църковните сватби, кръщенета и т.н. са премахнати и заменени с административни такива. Само че бащата на Михаил – Иван, държи кръщенето на внука му да се направи по старите традиции с богослужебно лице. Съответно като глава на къщата, Михаил и Станка са длъжни да се съобразяват с желанията му. Затова нелегално в дома им идва поп, за да кръсти детето. А за кръстник на Иван избират кумът им от сватбата Илия Атанасов, защото след сватбата са се сближили с него. На отпразнуването на кръщенето присъстват много малко хора, само близките на семейството. Сред поканените е и Василка, но тя отново отказва да дойде, защото не желае да се среща с роднините на Михаил. Това, че отказва да се вижда с тях обаче не означава, че е в лоши отношения със Станка. Двете постоянно си пишат писма. Василка силно се интересува от нея и от племенника си. Тя даже плете най-различни дрешки на Иван и ги изпраща по пощата, за да помогне по някакъв начин на сестра си. Брат ѝ Ангел от друга страна не може да ѝ помага, защото тъкмо се е развел с жена си – Маргарита и се разбрали след брака при него да остане по голямата им дъщеря Галина, а Петя като по-малка и по-безпомощна да остане с майка си. Съответно Ангел е нагърбен със задачата сам да отглежда дъщеря си и се оказва, че той е този, който се нуждае от помощ. При едно от посещенията си в Бели извор Станка вижда, че брат ѝ никак не се справя с грижите за дъщеря си и на всичкото отгоре е започнал и да пие. Гледката на несресаното и некъпано дете я принуждава да действа. Тя се нарамва с отговорността освен да се грижи за своето дете да се грижи и за Галина, докато намери майка ѝ, която да си я вземе. Парите не са в изобилие и изхранването на не едно, а две деца не е лесно, затова започва работа в една сладкарница на центъра на Кулата.

Най-накрая след една година тя успява да се свърже с Маргарита и предава Галя на нея. Но не си отдъхва за дълго. Мъжът ѝ настоява да имат второ дете. Тя се противи, защото, въпреки че в бъдеще също иска второ дете, в момента не е готова. Смята, че не може да възпитава едновременно две малки деца и би било по-добре Иван да порасне преди да имат второ дете. Но Михаил не мисли така. Той не полага основните грижи за детето им и заедно с това не пере, не готви и не чисти. Затова не вижда защо на Станка би ѝ било трудно да прави тези неща с още едно дете. Освен това и

двете му по-малки сестри вече имат по две деца и съответно той чувства, че те са го изпреварили. След дълги спорове тя се предава и се съгласява.

На 19 октомври 1979 г. се ражда второто им дете Магдалена, кръстена така на прабаба си Младена. За нейното кръщене обаче Станка настоява то да е административно, защото всички нейни приятелки са правели така и тя не е искала да се различава от тях. Този път успява да убеди Василка да дойде на празненството и тогава за първи път от три години насам тя се вижда със сестра си. По това време Михаил работи във фабрика за безалкохолни напитки „Беана“ като електротехник, а веднага когато изтича майчинството на Станка, тя започва работа в същата фабрика като началник склад на готова продукция, за да може да помогне на Василка с парични средства. Сестра ѝ вече има три деца – Силвия Стоянова на девет години, Роберт Стоянов на пет години и Георги Стоянов, който е само на три години. Но не може да се грижи за тях и затова ги изпраща в Дома за деца и юноши „Никола Йонков Вапцаров“ в Роман, където преди е била и Станка.

Станка е близка със сестрата на Михаил – Виолета, и често си ходят на гости една на друга. По време на едно от посещенията им на Виолета във Велико Търново, те хващат влака, както обикновено, от Враца за Русе. На гарата в Русе си взимат билети със запазени места и чакат да стане време да се качат на следващия влак. Михаил и Станка се разбират тя да го чака с децата, а той да разбере кога тръгва влакът. Той проверил и видял, че остава доста време и могат да се поразходят. Михаил обаче е доста разсеян по принцип и този път също не прави изключение. Докато се разхождат, чуват по уредбата на гарата да съобщават, че влакът от Русе за Велико Търново заминава. Тръгнали да тичат към перона и на косъм успели да хванат влака, а Михаил дори се качва в движение. Оказало се после, че не е видял правилно на таблото минутите до заминаването на влака. Освен че почти изпускат влака, през целия път до Велико Търново Станка се кара на мъжа си как може да е толкова разсеян.

Това не е единствения път, в който двамата спорят. Напоследък това се случва доста често. Всеки път главно спорят, заради сестрата на Михаил от друга майка – Анка, с която Станка изобщо не се разбира. Анка доста често идва на гости на майка си – Митка, съответно, за нещастие, двете се виждат постоянно. А и Митка винаги когато идва дъщеря ѝ, ѝ дава от това, което са произвели – домати, краставици, картофи, ягоди, малини, без да счита, че продукцията не е само нейна, а е и на Станка и на Михаил. Тази несправедливост още повече задълбочава неразбирателството между тях и когато Михаил постъпва на работа като електротехник в АРЗ „Вола“, Станка му заявява, че трябва да поиска да му предоставят ведомствено жилище, за да заживеят отделно от семейството му. Той обаче не е съгласен, защото не иска да напуска родната си къща. Тя е принудена да му постави ултиматум– или се изнасят от къщата и се местят в апартамент,

или тя ще изтегли кредит и заедно с децата сама ще се премести. Михаил не иска да се разделя с жена си и с децата си, затова приема и през 1984 г. се преместват в един блок на центъра на Враца. Освен това си купуват и лозе.

В апартамента първоначално не живеят сами, а си го делят с още едно семейство, но не за дълго. Другото семейство съвсем скоро се изнася и те вече имат на разположение целия апартамент. Преместването в града променя начина им на живот и те вече имат нужда от кола. Обаче поради недостига на стоки, за да се сдобият с кола, трябва да се запишат в списък и да чакат. В началото на 1985 г. ги уведомяват, че скоро ще дойде редът им в списъка да си купят кола. Михаил вече има шофьорска книжка , но решават, че би било полезно и двамата да имат. Затова Станка записва шофьорски курс. Няколко месеца след това си купуват бял Москвич 2140. По-късно Станка също започва работа в АРЗ „Вола“ като магазинерка в лавката за закуски.

Провидението

От спора за местоживеенето им натам отношенията помежду им започват постепенно да се влошават. След преместването им Михаил става различен човек. Или може би винаги е бил такъв, но не го е показвал. Той започва всеки ден да пуска фишове в тотото до блока им. Толкова се е обсебил от познаването на числата на джакпота, че си купил махало, с което по цели нощи се опитвал да ги познае. Станка искрено се измъчвала от тази му зависимост.

За нещастие това не е единствената промяна. Той става неразумен. Харчи парите на семейството за непотребни неща. Например по време на една тяхна почивка на морето на Михаил, лежейки на плажа, му става скучно и решава да отиде да купи с парите за останалата част от почивката преносимо радио, за да има какво да прави на плажа. През това време Станка е с децата на разходка и като разбира какво е сторил изпада в потрес и започва да се чуди какво да прави. Тя тъкмо е обещала на децата да им вземе сладолед, а сега няма с какво. И освен това няма с какво да се приберат. Неведнъж семейството им е изпадало в такава ситуация по вина на Михаил.

Страданията на Станка, за жалост, няма изгледи да приключат скоро. На 6 януари 1989 г. на вратата ѝ звъни полиция. Уведомяват я, че брат ѝ, Ангел Георгиев Николов е намерен мъртъв на брега под моста над река Вертешница в Бели извор. Тя оставя децата на съседка и веднага тръгва към районната полиция да разбере повече подробности. След това се започва разследване, за изясняване на причината за смъртта.

Първоначалното предположение на следователите е удавяне, но след аутопсията, която показва, че в белите дробове няма вода, това предположение се отхвърля. Впоследствие разследването е прекъснато и причината за смъртта остава неясна. В селото обаче започват да се носят слухове, че Ангел всъщност е бил убит и за да се прикрие, извършителят го хвърлил под моста. Всички тайно подозират Георги (с прякор Цванцик), заради черното му досие. Той наскоро е излязъл от затвора и му се носи слава на опасен човек. Няколко дни преди кучето на един овчар, пасящ добитъка си наблизо, да открие тялото му, Ангел тъкмо завършил ремонта на къщата на Георги и отишъл да си вземе заплащането. Тогава се разразила свада между тях и в гнева си се предполага, че Георги убил Ангел. Няколко месеца след това той също е убит. Кирил (също живеещ в Бели извор), който имал проблем с гнева и нервната система, отсича главата на Георги на дръвника в двора си. Хората от селото го определят като знак, че кармата винаги си връща заслуженото.

Обаче смъртта не спира да преследва семейството. След няколко години през април 1995 г. получават обаждане от Велико Търново от сестрата на Михаил – Виолета, че дъщеря ѝ Галя е болна и състоянието ѝ е много лошо. Те веднага тръгват натам, за да я видят, но не успяват да стигнат навреме. Когато пристигат ги уведомяват, че Галя на същия ден по-рано е починала от скоротечен менингит. Те остават няколко дни във Велико Търново за погребението, защото трябвало да изчакат бащата на Галя – Марин, който по това време е в Германия, да се прибере. Чакането е мъчително. Всички дошли за погребението прекарват тези два дни около ковчега, заради поверието, че не трябва да се оставя ковчег с тяло без надзор в къщата. На погребението не присъства духовник, който да опее тялото, защото Галя не е била кръстена. Станка, Виолета и децата им Магдалена и Йордан също не са имали църковно кръщене. Внезапната и бърза смърт на Галя посява в тях страх от неизвестността какво ще донесе утрешния ден и мисълта, че не се знае кога може да ги сполети същото, ги подтиква да отидат в църквата да се кръстят. След като се прибира във Враца семейството е в траур и за завършването на Иван, което е само един месец след случилото се, не се организира празненство.

Минават няколко месеца и болката се поразсейва. Отново на преден план идва неразбирателството между Станка и Михаил. Той започва тайно да продава вещи от апартамента и вещи на децата им и когато Станка разбира за това, взима съдбоносното решение, че не може нещата да продължават така. През 1996 г. тя отправя на Михаил искане за развод. Първо прави опит да се разберат по мирен начин и да се разведат по взаимно съгласие, защото ще им струва по-малко, но Михаил отказва. Така Станка е принудена да заведе дело срещу него.

След една година, изпълнена със спорове и обикаляне на съдебни зали, Станка и Михаил официално се развеждат и е отсъдено след развода им апартаментът да остане за Станка, където тя да живее с децата си.

Новото начало

След като се развеждат, Михаил заминава за Чехия и напълно оставя всякакви грижи за децата на Станка. Синът им Иван тъкмо е приключил службата си в казармата за военна подготовка, а дъщеря им Магдалена скоро ще завърши. Започват се организации и приготовления за бала по случай нейното завършване, поети изцяло от Станка. Но това за нея не е проблем. Важното е, че тревогите относно Михаил са вече в миналото.

Изглежда започва нов етап от живота ѝ. Докато работи в АРЗ „Вола“, Станка се запознава със Славейко. Той е редовен клиент в лавката на завода. Дори да не си купува нищо, пак е там в почивките си, за да си говори със Станка. Един ден събира смелост и я кани да излязат на кафе, а тя не вижда причина защо да му откаже и се съгласява. Започват да излизат заедно все по-често. По всичко личи, че любовта отново я е намерила. Този път може би ще завърши по-успешно.

Славейко много ѝ помага. Когато Станка има нужда от него, той винаги се отзовава. Дъщеря ѝ Магдалена вече е постъпила в Университета за национално и световно стопанство в София със специалност счетоводство и контрол и въпреки че е задочна форма на обучение и може да работи, докато учи, разходите им се увеличават. Но това не пречи на щастието им и въпреки трудностите, породени от безработицата, създала се след падането на тоталитарния режим в България, то все повече расте. Магдалена от доста време има сериозна връзка с момче на име Божидар. Затова на 7 януари 2001 г., когато Станка, Иван, родителите на Божидар и сестра му са се събрали за празника, Магдалена и Божидар, обявяват годежа си.

Двете семейства започват да правят планове за сватбата. Възцарява се вълнение. Избират датата за сватбата да е 23 юни. Михаил, както е било и на бала за Магдалена, не помага на Станка за сватбата нито със средства, нито с организация, но все пак като баща на булката няма как да не присъства.

Минават веселбите около сватбата и идва следващата радост. Станка е бременна. Но тогава сред обществото не е била честа практика жени, навършили 44 г., които вече имат пораснали деца да раждат, затова първоначално новината не е била приета много добре. По-късно се разбира, че и дъщеря ѝ също е бременна. Детето на Станка и Славейко се очаква да е момче, а на дъщеря ѝ – момиче. Внучката на Станка обаче изпреварва сина ѝ и се ражда на 17 февруари 2002 г. Магдалена и Божидар

решават да я кръстят Габриела. Един месец по-късно на 28 март се ражда и синът ѝ Георги. Те го кръщават така на двамата му дядовци. Двете деца стават неразделни. Навсякъде са заедно. На по-късен етап в детската градина и в училище също. На 4 януари 2003 г. пък се ражда второто внуче на Станка. Дъщерята на сина ѝ Иван – Станислава.

Няколко години по-късно дъщеря ѝ Магдалена отново е бременна и на 22 януари 2008 г. като подарък за петдесетгодишния юбилей на Станка, който е след две седмици, се ражда третото ѝ и последно внуче – Анита.

Днес

След шестнадесет години Станка вече е пенсионер. Живее заедно със Славейко в апартамент в ж.к. „Дъбника“, а в предишния ѝ апартамент, който е на центъра на града, живее синът ѝ Иван и работи като оператор на металорежещи машини. Дъщеря ѝ Магдалена работи като главен експерт в отдела на НСИ във Враца. Другият ѝ син Георги е студент във втори курс в Националната спортна академия „Васил Левски“ със специалност кинезитерапия и рехабилитация. Две от внучките ѝ също учат в университет. Габриела е студент в трети курс със специалност дентална медицина в „Медицински университет“ София, а Станислава е втори курс в Софийския университет „Климент Охридски“ със специалност история. Третата ѝ внучка пък е девети клас в СУ „Христо Ботев“ гр. Враца с профил „Обществени науки“. Станка е много горда, че е успяла да възпита децата и внуците си и ги насърчава да развиват себе си и да се учат постоянно. Вярва, че образованието, във времето, в което живеем, има силно влияние върху нас и колкото по-образование сме, толкова по-трудно бихме се поддали на внушения от медии и фалшиви новини. То дава и по-голяма възможност за кариерно развитие и би помогнало за осигуряването на по-висок стандарт на живот. След толкова години Станка най-накрая е успяла да създаде семейството, което ѝ е отнето в такава ранна възраст.

Тя и децата ѝ са в много близки отношения с децата на брат ѝ Ангел, Галина и Петя, както и с техните деца Мартин, Кристина и Иван. В близък контакт са и с децата на сестра ѝ Василка, Силвия, Георги и Роберт. За жалост обаче на 17 ноември 2021 г. Роберт получава инфаркт и умира. Едно крайно трагично събитие, защото един млад човек напуска нашият свят.

Заключение

Някои хора биха се зачудили „**Защо родовата памет е важна**“, а моят отговор би бил този:

Изборите, които правим през живота си са определящи не само за нашето съществуване. Те влияят на съдбата и на родните, и на приятелите ни и най-вече на децата ни. Ние без дори да осъзнаваме проектираме своите неосъществени мечти и желания, своите ценности и идеали върху децата си. И когато децата ни изживеят мечтите си, които някога са били и наши, чувстваме, че сме ги изживели заедно с тях. Като такъв пример бих посочила баба. Тя не успява да осъществи стремежа си да стане медицинска сестра, защото е избрала вместо това да създаде семейство, но пък за сметка на това единият ѝ син и най-голямата ѝ внучка се занимават с медицина. Може би, поглеждайки назад, би ѝ се искало да беше избрала друг път, но и загубата на нейното собствено семейство в такава ранна детска възраст със сигурност е повлияло за решението ѝ. Когато насилствено е отнето от човек нещо, то той прави всичко, за да си го върне обратно. И затова баба се е заела отново да създаде онова изгубено семейство. И този неин избор е определил не само нейната собствена съдба, а и съдбата на още дузина хора. Например, ако беше решила да продължи да учи след завършването на средното си образование и да завърши висше образование, вместо да се омъжи, нямаше да се роди нито майка ми, нито вуйчо ми, нито братовчедите ми, нито сестра ми, нито аз самата. Ето защо историите на предците ни, които ни дават опит и поуки, са толкова важни. Защото те разказват за изборите им и за причините, които са имали, за да ги направят. Избори, предопределили животите ни много преди да се родим.

Историята на баба за мен е пример и за това как един човек, изгубил родителите, си може да оцелее и въпреки трудностите да продължи напред. Да, може да се каже, че повечето хора, живели през този период, са преминали през редица препятствия, заради икономическото и политическото състояние на страната ни тогава, но все пак едни са преминали през повече, други през по-малко. Баба със сигурност може да се каже, че спада към тези с повече. А и когато, преминавайки през тези препятствия, имаш семейство до себе си е по-лесно. За жалост, баба е нямала този късмет. Всъщност през повечето време от живота си, дори когато вече има свое семейство, тя е опората на другите, а не те на нея. Би се очаквало, че като най-малка сестра ще получава помощ и опора от брат си и сестра си, но уви нещата не се развиват така. Баба е била тази, която през повечето време помага на тях, а не обратното.

Смъртта е една неизменна част от живота ни. Всички хора идват и си отиват и това е съвсем нормално и естествено. Но когато смъртта и

загубата станат постоянен и неизменен спътник в живота ни, изпадаме в екзистенциални кризи и започваме да разсъждаваме какъв е смисълът на живота. Търсим цел, която да го осмисли и която да ни върне щастието. И тук отново бих посочила историята на баба за пример. Пример за това как човек, преследван непрестанно от смъртта, може все пак да намери смисъла и щастието в живота си.

Приложение № 1 (Щастливи дни)

*1966 г. Първи учебен ден на Станка

*Първи учебен ден като пионерче

Приложение № 2 (Светът рухва)

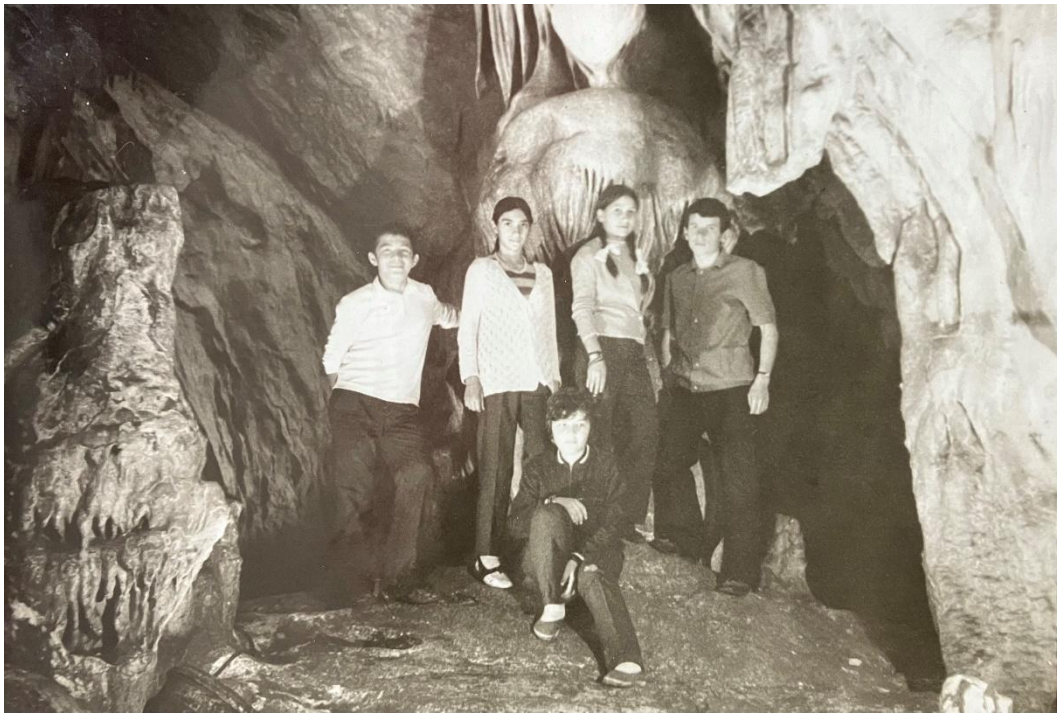
*1972 г. Станка и Ангел в София

Приложение № 3 (В сиропиталището)

*Станка и Албена в двора на сиропиталището

*1972 г. Станка на екскурзия в пещера „Магурата“

*Станка и Албена на военен лагер

*1976 г. Завършване на единадесети клас

Приложение № 4 (Сватбата)

*Пред къщата в Кулата

*В ритуалната зала във Враца

Приложение № 5 (Съвместен живот)

*1977 г. Кръщене на Иван

*1980 г. Кръщене на Магдалена

*1982 г. Станка с Иван и Магдалена на море

Приложение № 6 (Новото начало)

*23 юни 2001г. Сватбата на Магдалена

Приложение № 7 (Днес)

*2020 г. Станка с внучките си (Анита, Габриела и Станислава) на Нова година

*2021 г. Станка и Славейко на бала по случай завършването на сина им.

Изготвил проекта: Анита Божидарова Йотова от 9.А клас в Средно училище „Христо Ботев“ гр. Враца

РОДОСЛОВНО ДЪРВО НА СТАНКА ГЕОРГИЕВА ЙОНЧЕВА

